

kravet om toldpræferencer er en overbevisning om at præferencer (især hvis de ydes på betingelse af at det land der skal nyde præference fører en realistisk valutakurspolitik) virkelig kan batte noget som en stimulan for industriel vækst i udviklingslandene. Dette indtryk har han fået ved at betragte de såkaldte effektive beskyttelsessatser til forskel fra de nominelle toldsats. Allerede i *The World Economy at the Crossroads* spiller begrebet effektiv beskyttelse en hovedrolle, og i den ny bog følges denne idé op med stor energi. Den effektive beskyttelsessats er den grad af beskyttelse som tolden giver en given produktionsproces. (Antag for største simpelheds skyld at råvaren for en given færdigvare er toldfri og at færdigvaren kan købes udefra til det dobbelte af den medgåede råvares pris, men er belagt med en værditold på 15 pct., så er den effektive beskyttelse af forarbejdningen 30 pct. En generel formel gives s. 170). Tabeller over nominelle og effektive toldsats (s. 174 ff.) godtgør at de effektive satser gennemgående er så høje at de må betyde en meget væsentlig hindring for udviklingslandenes eksport til de udviklede lande, selv efter en ganske vellykket Kennedy-runde. F.eks. angives som gennemsnit af Fællesmarkedets ydre toldsats for de i tabellen optagne grupper af forbrugsvarer en effektiv sats på 31 pct. mod en nominal sats på kun 18 pct. (Tallene gælder situationen før Kennedy-rundens resultat).

Johnson betragter den effektive toldsats på en forarbejdelsesproces som en ganske ny opdagelse. Den blev, siger han, »første gang påpeget i den akademiske litteratur af en kanadisk økonom, professor Clarence Barber«. Uden at forklejne denne indsats som dateres til 1955 må man nævne at det står ganske tydeligt hos Jens Warming (*Danmarks Erhvervs- og Samfundsliv*, 1930, s. 273).

Det skulle være fremgået af det sagte at Johnson's ny bog er af største interesse for alle økonomer der giver sig af med udviklingsproblemer.

Mogens Boserup*

* Lektor ved Københavns Universitet.

Kenneth E. Boulding: Economic Analysis. Vol I - II. 4. udgave. Harper and Row, New York 1966. 720 + 280 sider.

Bouldings snart klassiske lærebogssystem, hvis første udgave er fra 1941, er nu ti år efter sidste omarbejdelse udkommet i en ny to binds udgave.

Udbudet af amerikanske lærebøger i økonomi øges ganske kraftigt i disse år, og den heraf følgende skærpede konkurrence kommer ofte til udtryk i en stærkt varieret typografi som indramning for flerfarvede figurer og tabeller. Denne udvikling har ikke sat sig spor i *Economic Analysis*, som anvender en mere traditionel opsætning med kapitlerne inddelt i afsnit med korte, indholdsdekkende overskrifter.

Det karakteristiske for fremstillingsformen er den ringe anvendelse af formaliseringer, som udelukkende er henvist til nogle få, matematiske appendix; derimod florerer grafiske fremstillinger og geometriske ræsonnementer, idet metodens essentielle todimensionalitet søges omgået på alle tænkelige måder. Man kan diskutere om indlæringen af stoffet lettest sker ved jonglering med liniestykkerne *OA*, *PM* o.s.v. – som oftest udlagt i en tekst anbragt på bagsiden af figuren – end ved anvendelse af elementære funktioner støttet af en enkel figurfremstilling. Boulding foretrækker imidlertid figurer med mange kurver og projektionslinier og op til flere snese navngivne punkter. Denne fremstillingsform stiller i hvert fald store krav til forelæserens tegnekundskaber.

Economic Analysis, som er vokset fra udgave til udgave, er nu på 1.000 sider, hvilke efter det genoptrykte forord til 1. udgave »contains about enough material for (two half-years courses)«. Dette skal næppe tages bogstaveligt; i hvert fald vil den normale polit være flere semestre inde i sit 2. dels studium, før han har dækket et tilsvarende stofområde. Selv om en direkte sammenligning med det nuværende pensum i nationaløkonomi for politter derfor ikke er rimelig, skal der dog i det følgende drages visse sammenligninger hertil med det

kravet om toldpræferencer er en overbevisning om at præferencer (især hvis de ydes på betingelse af at det land der skal nyde præference fører en realistisk valutakurspolitik) virkelig kan batte noget som en stimulans for industriel vækst i udviklingslandene. Dette indtryk har han fået ved at betragte de såkaldte effektive beskyttelsessatser til forskel fra de nominelle toldsats. Allerede i *The World Economy at the Crossroads* spiller begrebet effektiv beskyttelse en hovedrolle, og i den ny bog følges denne idé op med stor energi. Den effektive beskyttelsessats er den grad af beskyttelse som tolden giver en given produktionsproces. (Antag for største simpelheds skyld at råvaren for en given færdigvare er toldfri og at færdigvaren kan købes udefra til det dobbelte af den medgåede råvares pris, men er belagt med en værditold på 15 pct., så er den effektive beskyttelse af forarbejdningen 30 pct. En generel formel gives s. 170). Tabeller over nominelle og effektive toldsats (s. 174 ff.) godtgør at de effektive satser gennemgående er så høje at de må betyde en meget væsentlig hindring for udviklingslandenes eksport til de udviklede lande, selv efter en ganske vellykket Kennedy-runde. F.eks. angives som gennemsnit af Fællesmarkedets ydre toldsats for de i tabellen optagne grupper af forbrugsvarer en effektiv sats på 31 pct. mod en nominal sats på kun 18 pct. (Tallene gælder situationen før Kennedy-rundens resultat).

Johnson betragter den effektive toldsats på en forarbejdelsesproces som en ganske ny opdagelse. Den blev, siger han, »første gang påpeget i den akademiske litteratur af en kanadisk økonom, professor Clarence Barber«. Uden at forklejne denne indsats som dateres til 1955 må man nævne at det står ganske tydeligt hos Jens Warming (*Danmarks Erhvervs- og Samfundsliv*, 1930, s. 273).

Det skulle være fremgået af det sagte at Johnson's ny bog er af største interesse for alle økonomer der giver sig af med udviklingsproblemer.

Mogens Boserup*

* Lektor ved Københavns Universitet.

Kenneth E. Boulding: Economic Analysis. Vol I - II. 4. udgave. Harper and Row, New York 1966. 720 + 280 sider.

Bouldings snart klassiske lærebogssystem, hvis første udgave er fra 1941, er nu ti år efter sidste omarbejdelse udkommet i en ny to binds udgave.

Udbudet af amerikanske lærebøger i økonomi øges ganske kraftigt i disse år, og den heraf følgende skærpede konkurrence kommer ofte til udtryk i en stærkt varieret typografi som indramning for flerfarvede figurer og tabeller. Denne udvikling har ikke sat sig spor i *Economic Analysis*, som anvender en mere traditionel opsætning med kapitlerne inddelt i afsnit med korte, indholdsdekkende overskrifter.

Det karakteristiske for fremstillingsformen er den ringe anvendelse af formaliseringer, som udelukkende er henvist til nogle få, matematiske appendix; derimod florerer grafiske fremstillinger og geometriske ræsonnementer, idet metodens essentielle todimensionalitet søges omgået på alle tænkelige måder. Man kan diskutere om indlæringen af stoffet lettest sker ved jonglering med liniestykkerne *OA*, *PM* o.s.v. – som oftest udlagt i en tekst anbragt på bagsiden af figuren – end ved anvendelse af elementære funktioner støttet af en enkel figurfremstilling. Boulding foretrækker imidlertid figurer med mange kurver og projektionslinier og op til flere snese navngivne punkter. Denne fremstillingsform stiller i hvert fald store krav til forelæserens tegnekundskaber.

Economic Analysis, som er vokset fra udgave til udgave, er nu på 1.000 sider, hvilke efter det genoptrykte forord til 1. udgave »contains about enough material for (two half-years courses)«. Dette skal næppe tages bogstaveligt; i hvert fald vil den normale polit være flere semestre inde i sit 2. dels studium, før han har dækket et tilsvarende stofområde. Selv om en direkte sammenligning med det nuværende pensum i nationaløkonomi for politter derfor ikke er rimelig, skal der dog i det følgende drages visse sammenligninger hertil med det

formål at fremhæve de emneområder, som 1. dels studerende især kan have udbytte af at læse.

De første 6 kapitler i *Volume I: Microeconomics*, som er væsentligt omarbejdede og udvidede i forhold til tidligere udgaver, har en hel del til fælles med de indledende kapitler i Samuelsons *Economics*; de behandler en lang række generelle problemstillinger omkring knaphed, bytte, arbejdsdeling, produktionsalternativer, vækst i produktion og befolkning, prisligevægt og generel ligevægt, allokering og indkomstfordeling. En naturlig rækkefølge for gennemgangen af nationalekonomiens områder findes næppe, men denne fremgangsmåde har i hvert fald sine klare fordele deri, at man fra begyndelsen får fremlagt en række problemstillinger, som kan belyse aktuelle spørgsmål.

Mens man i politundervisningen ret hurtigt tager fat på den grundlæggende teori om husholdningernes og virksomhedernes adfærd, behandles disse emner både hos Boulding og hos Samuelson på et langt senere tidspunkt og først efter præsentationen af efterspørgsels- og udbudsfunktioner og de hertil knyttede problemstillinger. Denne fremgangsmåde begrundes af Boulding med ønsket om at behandle de analytisk set simpleste emner før de mere krævende, idet han henregner marginalanalysen til den sidste kategori. En egentlig vurdering af de pædagogiske kvaliteter af Bouldings fremgangsmåde i forhold til for eksempel Schneiders systematik er anmelderen ikke i stand til at fremsætte, da det velkendte let virker naturligere end det fremmedartede. Man kan dog mene, at et emnes sværhedsgrad ikke er det samme som de analytiske redskabers.

Efter de 6 generelle, indledende kapitler behandles prisdannelsen under fuldkommen konkurrence i kapitlerne 7-14. De tre første kapitler er ret utraditionelle, idet de analyserer prisdannelsen for en given vare-mængde i udgangssituationen fordelt på en række personer, som hver for sig er både potentielle købere og sælgere. De heraf udledede resultater om prisdannelsen anven-

des derefter dels på valutamarkedet, og dels på markederne for værdipapirer, ligesom begreberne arbitrage, hedging, spekulation og forwardpriser gennemgås.

I de følgende kapitler gennemgås derefter prisdannelsen for varer, som produceres og forbruges svarende til den traditionelle fremgangsmåde når bortses fra, at hovedvægten lægges på dynamiske ræsonnementer over tilpasningen til ligevægtsprisen mellem forbrug og løbende produktion. I tilknytning hertil gives en fremstilling af generel prisligevægt for to varer.

2. del af *Volume I* fremstiller adfærdsteorien for virksomheder og husholdninger. Bouldings præference for analyser af beholdningsstørrelser er også tydelig i denne del. Udgangspunktet er en statusopgørelse for en person eller virksomhed; de forskellige muligheder for ændringer i denne opstilles i en række kategorier og diskuteres derefter. Efter en gennemgang af forskellige organisationsformer følger igen et utraditionelt kapitel om adfærden hos en virksomhed, som ikke producerer, men kun handler. Med udgangspunkt i et fuldkomment marked diskuteres forskellige former for ufuldkommenheder og profitmaksimeringen illustreres ved lineær programmering; til slut inddrages spørgsmålet om adfærden under usikkerhed.

Kapitlerne 18-21 indeholder en gennemgang af omkostnings- og produktionsfunktioner, monopolprisdannelsen og prisdifferentiering. Fremstillingen er nok en del bredere end hos Schneider, men dækker stort set de samme områder. I kapitel 22 behandles derefter ufuldkommen konkurrence, idet hovedvægten lægges på afstandens betydning for afsætningsmulighederne og prisdannelsen under et homogent duopol. Prisdannelsesteorien afsluttes med en gennemgang af de forskellige former for indgreb i prisdannelsen.

Et af de mest tiltrækkende forhold ved Bouldings behandling af pristeorien er den stadige sammenkædning af de teoretiske analyser med eksempler på anvendelsen af de fremkomne resultater. Da dette ikke kan siges at gælde for det nuværende 1. dels

pensum for politter, kan man med stort udbytte læse også de mere traditionelt behandlede dele af pristeorien i *Economic Analysis*.

Teorien om husholdningernes adfærd dækkes i to kapitler, som både anvender grænsenyttetraktninger og indifferenskurveteknikken. Fremstillingen går her videre end hos Schneider, idet ikke bare spørgsmålet om den optimale fordeling af en given forbrugssum, men også valget mellem fritid og indkomst, mellem forbrug og opsparring behandles i sammenhæng. Fremstillingen afrundes med et kapitel om velfærdsteori, som dækker et meget bredt område af problemstillingen uden derfor at virke vanskeligere end de forudgående kapitler.

Første bind afsluttes af to kapitler om investeringskalkuler og kapitalteori. Mens selve investeringskalkulerne henvises til et matematisk appendix, lægges hovedvægten i teksten på sammenligninger af forskellige former for maksimering som kriterier for investeringsbeslutninger. Kapitalteorien består i det væsentlige i en gennemgang af det klassiske vineksempel.

Volume II: Macroeconomics indeholder på sine 280 sider en passende stofmængde til en etsemesters gennemgang. Stofvalget og udformningen er langt mere traditionel end i første bind.

Hovedvægten ligger på gennemgangen af en række simple multiplikator- og akceleratormodeller, som stort set dækker et område svarende til politternes 1. dels pensum. Behandlingen af udenrigshandelens indkomstvirkninger går dog noget videre, idet den bygges op omkring en simpel model for to lande, som derefter anvendes til at belyse en række problemstillinger.

Det fremhæves adskillige gange, at multiplikatormodellerne næppe kan anvendes i praksis, fordi adfærdrelationerne ikke kan antages at være stabile. I denne forbindelse savner man en blot antydningssvis fremstilling af, at dette kan opnås ved at inddrage flere forklarende variable. Det må endvidere påtales, at investeringerne uden noget forbehold gøres til en funktion af renten.

Ud over disse modeller gives der eksempler på andre typer af konjunkturmodeller og konjunkturbevægelsens forskellige faser analyseres. Elementerne i Harrods vækstmodel skitseres, men formålet er her ikke at vise et eksempel på en moderne ligevægtsvækstmodel, men at illustrere samspillet mellem vækst og konjunktur.

De her fremhævede forhold kan måske forklares ud fra en sætning i forordet, hvor Boulding fremhæver, at makroteorien »has not shown any great advances in theoretical construction in the last ten years...«

De bedste kapitler i *Macroeconomics*, specielt når de ses på baggrund af det eksisterende 1. dels pensum, er dem, der behandler monetære forhold og rentedannelsen. Først tages der udgangspunkt i kvantitetsligningen; de heraf udledte betragtninger anvendes derefter til belysning af inflation og hoarding, og en model til bestemmelse af pengemængdens fordeling mellem forskellige persongrupper opstilles. Efter en gennemgang af pengeinstitutternes adfærd og centralbankens rolle forklares rentedannelsen med udgangspunkt i den i første bind opstillede teori for prisdannelsen på obligationsmarkedet. Argumentationen når ud over de rent statiske betragtninger, man undgår helt Keynes' spekulationsmotiv som forklaring på renten, og der etableres en sammenhæng fra den realøkonomiske udvikling udtrykt gennem udviklingen i profitraten via udbudet af fordringer til renten. Samspillet mellem realrenten og pengerenten i en situation, hvor pengeudbudet er elastisk, illustreres gennem Wicksells kumulative proces.

Ellen Andersen*

* Lektor ved Københavns Universitet.

Juul Bjerke: Langtidslinjer i Norsk økonomi 1865 - 1960. Utg. av Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1966. 152 sider.

Når man ved, hvor lidet statistisk materiale, der foreligger, hvis man bare går et halvt hundrede år tilbage i tiden, er det imponerende at se hvad man i den fore-